

Plan van aanpak Essentaksterfte

Plan van aanpak Essentaksterfte

Inleiding

De es is een karakteristieke streekeigen boom die veel voorkomt in de nattere delen van onze gemeente. Zo komt de boom veel voor in de Giethoorn, de Giethoornse polders, Blokzijl, Blankenham en Kuinre. In totaal beheert de gemeente 7000 essen. (zie bijlage 1 essen in beheer bij de gemeente Steenwijkerland)

Het gaat niet goed met de es in Nederland. Vanaf 2010 is verspreid zich de essentaksterfte in Nederland. Ook in Steenwijkerland heeft de essentaksterfte toegeslagen. In deze toelichting wordt beschreven hoe de gemeente Steenwijkerland omgaat met de essentaksterfte en de gevolgen van deze boomziekte.

Oorzaak Essentaksterfte

In 2010 is de Essentaksterfte in Nederland voor het eerst vastgesteld. De essentaksterfte wordt veroorzaakt door een uit Azië afkomstige schimmel *Chalara fraxinea*. De schimmel vormt van juni tot en met september kleine witte paddenstoeltjes op de afgevallen bladstelen. Deze kleine paddenstoelen produceren een groot aantal sporen. Deze sporen worden door de wind verspreid en infecteren gezonde essen. Internationaal onderzoek wijst uit dat nu gerekend wordt op een sterftecijfer van 80 tot 90% van alle essen met een jaarlijks uitvalpercentage van 5 tot 15%.

Symptomen Essentaksterfte

Symptomen van de ziekte zijn een donkere verkleuring in de bast en het afsterven van de buitenste takken van de boom. De boom wil zich herstellen en geeft een groeireactie. De knoppen voor het afgestorven hout lopen uit en vormen weer nieuwe takjes. Deze takjes sterven vaak het jaar erop af en zo trekt de ziekte steeds verder naar binnen, tot aan de stam van de boom. Oudere bomen (> 40 jaar) kunnen de essentaksterfte meerder jaren overleven, jongere bomen (<40 jaar) herstellen slecht en moeten in de meeste gevallen binnen enkele jaren na de eerste symptomen worden gekapt.

afbeelding 1 beginnende symptomen op het blad

afbeelding 2 aantasting tak

afbeelding 3 aangetaste boom

Genezing niet mogelijk

Er zijn momenteel geen middelen of een methode bekend die aangetaste bomen kunnen genezen, ook is de verspreiding van de ziekte op dit moment niet tegen te houden. Er zijn verschillende rassen van de es. Niet alle rassen lijken even gevoelig voor de ziekte. Op dit moment is nog niet duidelijk of er een essen ras resistent is tegen de ziekte. Onderzoek en monitoring zullen moeten uitwijzen of er een resistent ras is. Preventie beheeren is onmogelijk, dus het beheersen van veiligheidsrisico's is de enige optie. Een groot deel van deze bomen staan in laanstructuren. Deze laanstructuren zijn belangrijke dragers van de landschappelijke structuur. Herplant is nodig om het streekeigen karakter en de kwaliteit van het buitengebied en de daar voorkomende typerende landschapsstructuren te behouden.

Essentaksterfte in Steenwijkerland

In 2013 zijn in Steenwijkerland de eerste inspecties op essentaksterfte uitgevoerd na vermoedens van aanwezigheid. Tijdens deze inspectie werd bij ca. 300 essen essentaksterfte geconstateerd. De verschijnselen waren op dat moment nog gering. Sinds enkele jaren controleren we jaarlijks alle door de gemeente beheerde essen op essentaksterfte. Op basis van de inspectie gegevens kunnen we zien hoe de ziekte zich verspreid en waar we in moeten grijpen in de vorm van snoei of kap. Uit de gegevens van de in 2017 gehouden boominspectie blijkt dat het aantal, met essentaksterfte aangetaste, essen vrij plotseling toeneemt. Met name rondom Giethoorn is het aantal aangetaste bomen sterk toegenomen. Tijdens de laatste inspectie zijn er in totaal 657 essen met essentaksterfte. 475 essen zijn dermate ernstig aangetast dat kap op korte termijn noodzakelijk is. Voor alle gekapte essen wordt een nieuwe boom aangeplant. (Zie bijlage 2 aangetaste Essen in Steenwijkerland)

afbeelding 4 straatbeeld essen met essentaksterfte Beulakerweg Giethoorn

Zoals in de hierboven beschreven, moeten er op korte termijn 475 essen worden gekapt en herplant.

De te kappen essen staan weergegeven op de kaart in bijlage 3, daar zijn er in totaal 5 deelgebieden:

Giethoorn en omstreken
Steenwijkerwold buitengebied
Scheerwolde en omstreken
Oldemarkt en omstreken
Vollenhove en omstreken

De kaarten en overzichten van deze deelgebieden zijn opgenomen in bijlage 3

In onderstaande overzicht het aantal te kappen bomen per woonplaats.

Essen verwijderen per woonplaats	
Rijlabels	Aantal van Boom verwijderen
Baarlo	1
Belt-Schutsloot	7
Blokzijl	12
Giethoorn	257
IJsselham	6
Oldemarkt	21
Ossenzijl	5
Scheerwolde	49
Sint Jansklooster	20
Steenwijk	11
Steenwijkerwold	40
Vollenhove	22
Wanneperveen	14
Zuidveen	10
Eindtotaal	475

Herplant na kap

Bij herplant wordt gekeken of de te planten boom een goede toekomst verwachting heeft. Dit betekent dat er voldoende ondergrondse ruimte voor de wortels moet zijn en voldoende ruimte boven de grond voor de kroon van de boom. Bij een klein deel van de te kappen bomen is er onvoldoende ruimte, dit betekent dat herplant geen zin heeft de boom kan er niet (goed) groeien, nooit tot goed tot wasdom komen en veel aandacht vragen in het onderhoud. Van 475 te kappen essen worden komen er 428 bomen terug op de oorspronkelijke locatie. Voor 47 essen is er op de huidige locatie onvoldoende ruimte of zijn de groeiplaatsomstandigheden slecht, op deze plaatsen vind geen herplant plaats.

Omdat er geen ziekteresistentie essenrassen zijn wordt de herplant opgave uitgevoerd met andere soorten bomen. Er is een selectie van bomen inheemse boomsoorten gemaakt die passen bij de waterhuishouding, bodemsoort en landschapsstructuur. Alternatieve boomsoorten die worden gebruikt zijn: els, berk, esdoorn, iep (iepenziekteresistent), linde, eik, wilg en populier (zie bijlage 4 boomsoorten)

Planning

	2018		2019											
	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
Opstellen plan van aanpak (2018-2019)														
Vorbereiding vergunningaanvraag														
4. Informeren wethouder														
5. Communicatie, website en krant														
6. Aanvraag en publicatie omgevingsvergunning														
Aanbesteding														
8. Communicatie met omwonenden														
9. Uitvoering werkzaamheden														
10. Nazorg (groeiseizoen 2019)														
uitvoeren inspectie Essentaksterfte														
Actualiseren PvA en prognose														

Aanpak de komende jaren

We blijven de ontwikkeling van de essentaksterfte nauwgezet volgen zowel op lokaal, regionaal als landelijk. Ieder jaar worden alle door de gemeente Steenwijkerland beheerde essen geïnspecteerd. Het ligt in de verwachting dat er de komende jaren, jaarlijks essen gekapt moeten worden. Daarbij willen we inzetten op een gebiedsgerichte en geclusterde aanpak zodat de totale omvormingsopgave efficiënt kan verlopen en uitvoerbaar blijft.

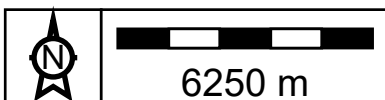
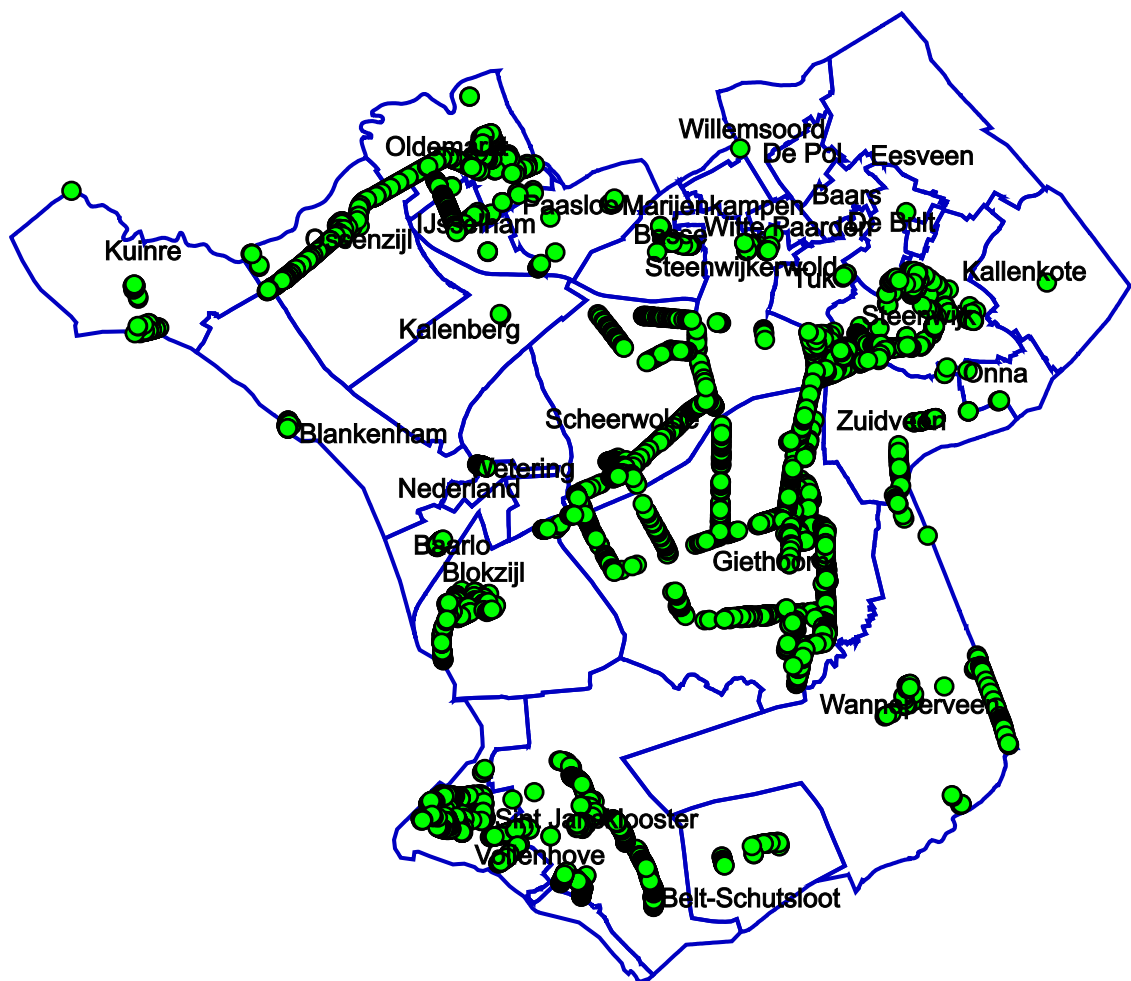
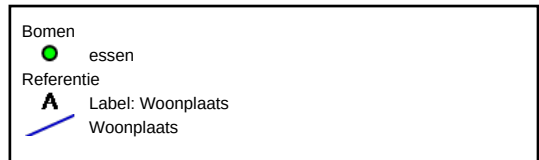
Zoals aangegeven is de prognose 5 tot 15% uitval per jaar. Dit zijn geen harde gegevens het is mogelijk dat de ziekte zich sneller verspreid en er in periodes een grotere uitval van essen veroorzaakt. Door jaarlijks te inspecteren blijft er zicht op de ontwikkeling van de essentaksterfte en het aantal te kappen en te herplanten. Er moet de komende 5 jaar rekening gehouden worden met de uitval van 2500 bomen, dit is een voorzichtige prognose, jaarlijks zal een update worden gegeven van de stand van zaken en de omvang van de opgave.

Kosten

De kosten voor het kappen van de essen fluctueren, dit heeft te maken met de standplaats. Op een goed bereikbare plek zijn de kosten voor de kap, het verwijderen van de boomwortels en de herplant aanmerkelijk lager dan op een moeilijk bereikbare plekken, zoals Giethoorn, Kalenberg, Dwarsgracht en andere waterdorpen. De kosten kunnen jaarlijks fluctueren, het is afhankelijk van de standplaats van de boom, het aantal te kappen bomen en de verspreiding door de gemeente. Op basis van een aantal aannames is onderstaande prognose voor de komende 5 jaar gemaakt. Het is een prognose geen zekerheid, omdat er op dit moment onvoldoende zicht is op de ontwikkeling van de essentaksterfte in Steenwijkerland.

	2018	2019	2020	2021
aantal bomen	475	200	500	200
kostenindicatie	€ 150.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000

Bijlage 1 essen in beheer bij de gemeente Steenwijkerland

Bijlage 2 aangetaste Essen in Steenwijkerland

Bomen

essen aangetast door essentaksterfte

essen

Luchtfoto

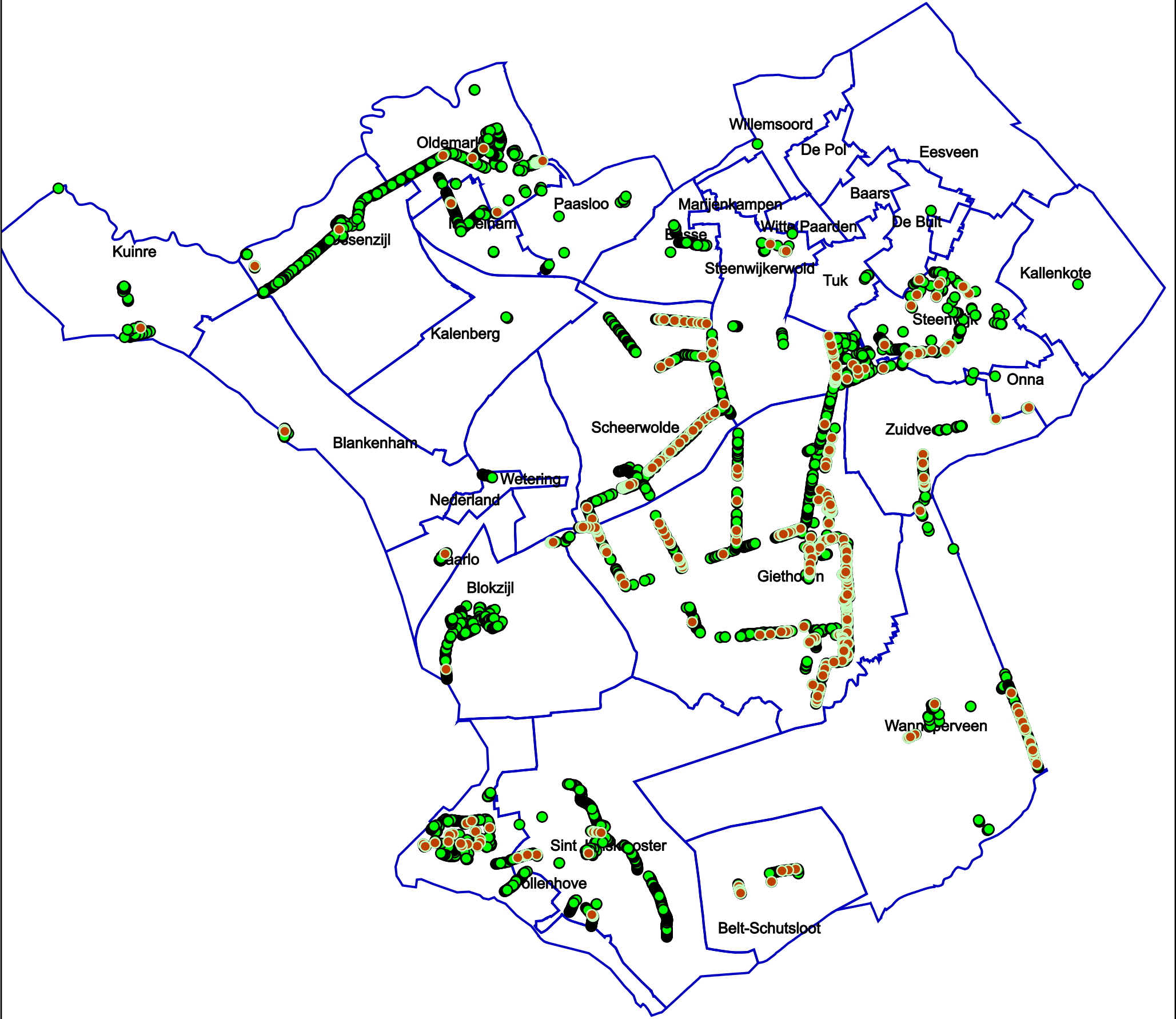
FL18081_ Steenwijkerland_75.ecw

Referentie

A

Label: Woonplaats

Woonplaats

Bijlage 3 kaarten en overzichten van deze deelgebieden

- Giethoorn en omstreken
- Steenwijkerwold en omstreken
- Scheerwolde en omstreken
- Oldemarkt en omstreken
- Totaaloverzicht te kappen en te herplanten bomen per woonplaats en straatnaam

Kap en herplant essen Giethoorn-Noord e.o.

Bomen

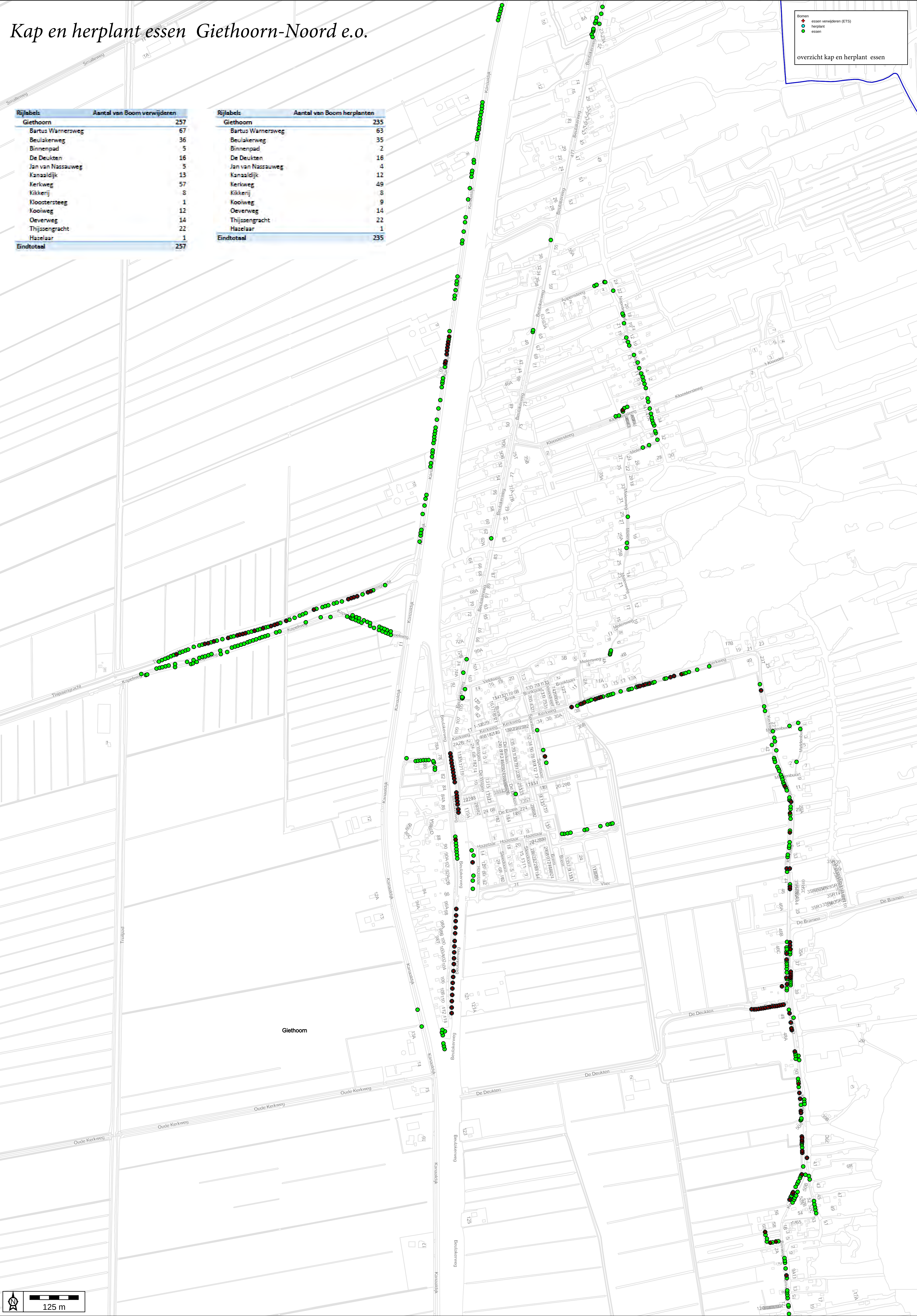
essen verwijderen (ETS)

herplant

essen

overzicht kap en herplant essen

Rijlabels	Aantal van Boom verwijderen	Rijlabels	Aantal van Boom herplanten
Giethoorn	257	Giethoorn	235
Bartus Wamersweg	67	Bartus Wamersweg	63
Beulakenweg	36	Beulakenweg	35
Binnenpad	5	Binnenpad	2
De Deukten	16	De Deukten	16
Jan van Nassauweg	5	Jan van Nassauweg	4
Kanaaldijk	13	Kanaaldijk	12
Kerkweg	57	Kerkweg	49
Kikkerij	8	Kikkerij	8
Kloostersteeg	1	Kloostersteeg	9
Koolweg	12	Koolweg	14
Oeverweg	14	Thijssengracht	22
Thijssengracht	22	Hazelaar	1
Hazelaar	1	Eindtotaal	235
Eindtotaal	257		

Kap en herplant essen Giethoorn-Zuid e.o.

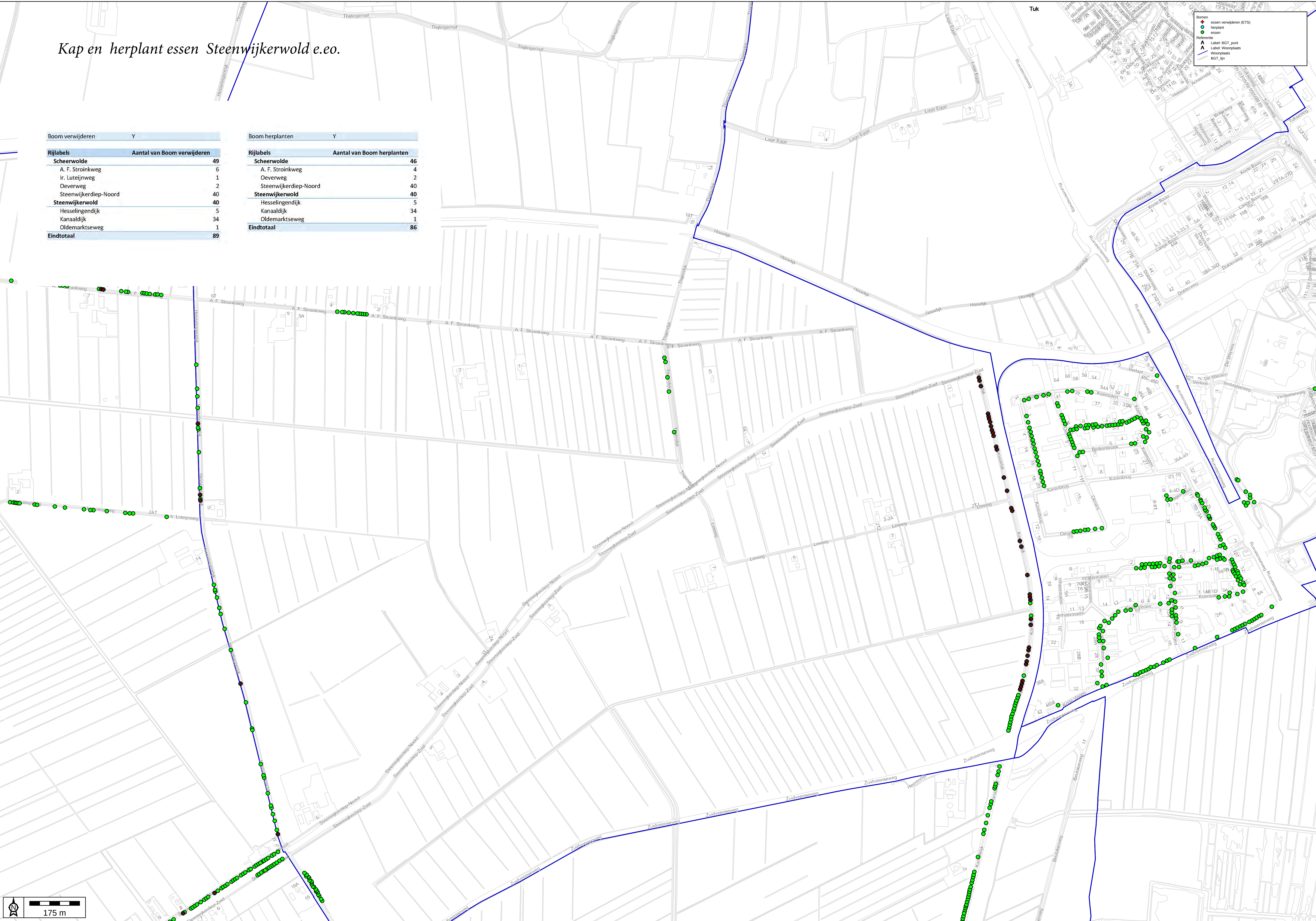
Rijlabels	Aantal van Boom verwijderen	Rijlabels	Aantal van Boom herplanten
Giethoorn	257	Giethoorn	235
Bartus Wamersweg	67	Bartus Wamersweg	63
Beulakerweg	36	Beulakerweg	35
Binnenpad	5	Binnenpad	2
De Deukten	16	De Deukten	16
Jan van Nassauweg	5	Jan van Nassauweg	4
Kanaaldijk	13	Kanaaldijk	12
Kerkweg	57	Kerkweg	49
Kikkerij	8	Kikkerij	8
Kloostersteeg	1	Koorweg	9
Koorweg	12	Oeverweg	14
Oeverweg	14	Thijsengracht	22
Thijsengracht	22	Hazelaar	1
Hazelaar	1	Endtotaal	235
Endtotaal	257		

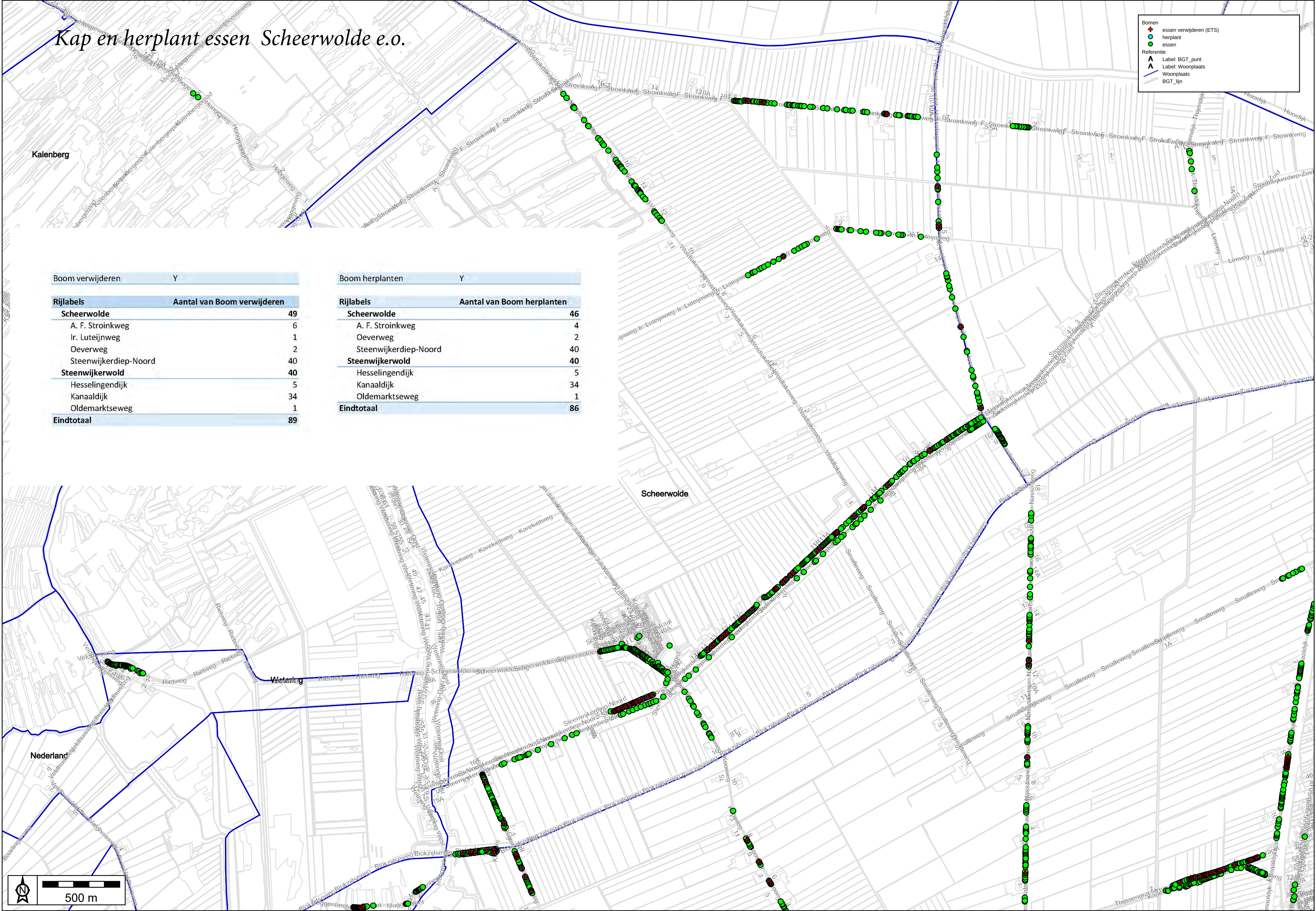

Kap en herplant essen Steenwijkerwold e.eo.

Boom verwijderen	Y
Rijlabels	Aantal van Boom verwijderen
Scheerwolde	49
A. F. Stroinkweg	6
Ir. Luteijweg	1
Oeverweg	2
Steenwijkerdiep-Noord	40
Steenwijkerwold	40
Hesselingendijk	5
Kanaaldijk	34
Oldemarktseweg	1
Eindtotaal	89

Boom herplanten	Y
Rijlabels	Aantal van Boom herplanten
Scheerwolde	46
A. F. Stroinkweg	4
Oeverweg	2
Steenwijkerdiep-Noord	40
Steenwijkerwold	40
Hesselingendijk	5
Kanaaldijk	34
Oldemarktseweg	1
Eindtotaal	86

Kap en herplant essen Scheerwolde e.o.

Bomen

essen verwijderen (ETS)

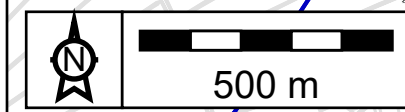
herplant

Referentie

Label: BGT_puntLabel: Woonplaats

Boom verwijderen	Y
Rijlabels	Aantal van Boom verwijderen
Scheerwolde	49
A. F. Stroinkweg	6
Ir. Luteijnweg	1
Oeverweg	2
Steenwijkerdiep-Noord	40
Steenwijkerwold	40
Hesselingendijk	5
Kanaaldijk	34
Oldemarktseweg	1
Eindtotaal	89

Boom herplanten	Y
Rijlabels	Aantal van Boom herplanten
Scheerwolde	46
A. F. Stroinkweg	4
Oeverweg	2
Steenwijkerdiep-Noord	40
Steenwijkerwold	40
Hesselingendijk	5
Kanaaldijk	34
Oldemarktseweg	1
Eindtotaal	86

Kap en herplant essen Oldemarkt e.o.

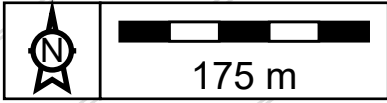
Bomen

essen verwijderen (ETS)

herplant

essen

Referentie

Label: BGT_puntLabel: WoonplaatsWoonplaatsBGT_lijn

Boom verwijderen		Y
Rijlabels		
Aantal van Boom verwijderen		
IJsselham		6
IJsselhammerweg		6
Oldemarkt		21
de Boterberg		1
Frieseweg		19
Ossenzijlerweg		1
Ossenzijl		5
Burgemeester van der Veenweg		1
G. B. Kooijstraat		4
Eindtotaal		32

Boom herplanten		Y
Rijlabels		
Aantal van Boom herplanten		
IJsselham		6
IJsselhammerweg		6
Oldemarkt		20
Frieseweg		19
Ossenzijlerweg		1
Ossenzijl		1
Burgemeester van der Veenweg		1
Eindtotaal		27

Overzicht per woonplaats en straat kap en herplant essen

Boom verwijderen	(Alle)
Rijlabels	Aantal van Boom verwijderen
Baarlo	1
Baarlo	1
Belt-Schutsloot	7
Havezatherweg	5
Noorderweg	1
Belterweg	1
Blokzijl	12
Muggenbeet	11
Zuiderzeeweg	1
Giethoorn	257
Bartus Warnersweg	67
Beulakerweg	36
Binnenpad	5
De Deukten	16
Jan van Nassauweg	5
Kanaaldijk	13
Kerkweg	57
Kikkerij	8
Kloostersteeg	1
Kooiweg	12
Oeverweg	14
Thijssengracht	22
Hazelaar	1
IJsselham	6
IJsselhammerweg	6
Oldemarkt	21
de Boterberg	1
Frieseweg	19
Ossenzijlerweg	1
Ossenzijl	5
Burgemeester van der Veenweg	1
G. B. Kooijstraat	4
Scheerwolde	49
A. F. Stroinkweg	6
Ir. Luteijnweg	1
Oeverweg	2
Steenwijkerdiep-Noord	40
Sint Jansklooster	20
Dennenbos	1
Kadoelen	4
Leeuwte	1
Schaarweg	1
Van Ommenstraat	5
Zuurbeek	8
Steenwijk	11
Schansweg	11
Steenwijkerwold	40
Hesselingendijk	5
Kanaaldijk	34
Oldemarktseweg	1
Vollenhove	22
Aan Boord	1
De Weijert	7
Doeveslag	4
Godfried van Rhenenlaan	3
Groenestraat	4
Noordwal	3
Wanneperveen	14
Gasthuisdijk	1
Nieuwe Dijk	9
Veneweg	4
Zuidveen	10
Gasthuisdijk	9
Zuidveenseweg	1
(leeg)	
(leeg)	
Eindtotaal	475

Boom herplanten	Y
Rijlabels	Aantal van Boom herplanten
Belt-Schutsloot	7
Blokzijl	11
Muggenbeet	10
Zuiderzeeweg	1
Giethoorn	235
Bartus Warnersweg	63
Beulakerweg	35
Binnenpad	2
De Deukten	16
Jan van Nassauweg	4
Kanaaldijk	12
Kerkweg	49
Kikkerij	8
Kooiweg	9
Oeverweg	14
Thijssengracht	22
Hazelaar	1
IJsselham	6
IJsselhammerweg	6
Oldemarkt	20
Frieseweg	19
Ossenzijlerweg	1
Ossenzijl	1
Burgemeester van der Veenweg	1
Scheerwolde	46
A. F. Stroinkweg	4
Oeverweg	2
Steenwijkerdiep-Noord	40
Sint Jansklooster	13
Dennenbos	1
Kadoelen	4
Schaarweg	1
Van Ommenstraat	1
Zuurbeek	6
Steenwijk	11
Schansweg	11
Steenwijkerwold	40
Hesselingendijk	5
Kanaaldijk	34
Oldemarktseweg	1
Vollenhove	15
Aan Boord	1
De Weijert	3
Doeveslag	4
Godfried van Rhenenlaan	3
Groenestraat	1
Noordwal	3
Wanneperveen	13
Gasthuisdijk	1
Nieuwe Dijk	9
Veneweg	3
Zuidveen	10
Gasthuisdijk	9
Zuidveenseweg	1
Eindtotaal	428

Bijlage 4 Boomsoorten herplant

iep

wilg

populier

linde

eik

els

berk

esdoorn